

JĘCZMIEN (100) sb m

-eń (3), -én (3); -eń *Strum*, *KochFr*; -eń :-én *SienLek* (3 : 1).

sg N jęczmién (24); -én (2) *SienLek*, -eń (4) *KochFr*, -(e)ń (24). ◇ G jęczmienia (34), jęczmieniu (18); -a *BierEz*, *LudWieś*, *Leop* (5), *BibRad* (3), *Mącz* (4), *RejZwierc* (2), *Calep*, *WujNT*; -u *ZapWar* (9); -a : -u *FalZioł* (1 : 5), *BielKron* (6 : 1), *SienLek* (7 : 1), *BudBib* (2 : 2). ◇ D jęczmieniu (1). ◇ A jęczmień (14); -eń (2), -én (4), -(e)ń (11); -eń *Strum* (1); -eń : éń *SienLek* (1 : 1). ◇ I jęczmieniu (8). ◇ L jęczmieniu (4).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVII – XVIII w.*

bot. Hordeum vulgare L. (Rost); gatunek zboża powszechnie uprawiany; ziarniaki tej rośliny; hordeum Murm, *Mymer*¹, *Mącz*, *Calep*, *Cn*; *hexastichum Calep* (100) : *ZapWar* 1502 nr 1937, 1504 nr 1945, 1520 nr 2166, 1528 nr 2422, 1530 nr 2431 (42); Taki mi pry ięczmień rości/ By niemiał płew ani ości. *BierEz* 02, 14, 02; *Murm* 119; *Mymer*¹ 16v; Ięczmień ieft zimny á fuchy w wtorim fthopniu/ nieieft tak tuczny iako pŕzenicza. *FalZioł* III 24b, +4c, I 153d, 154b, III 24b, V 81 (14); *LudWieś* A3; Otho mi dał fześć korcy ięczmienią [*sex modios hordei*] *Leop Ruth* 3/17, 3/15, 4. *Reg* 7/16, 18, *Apoc* 6/6; *BibRadz* 4. *Reg* 7/1, *Ier* 41/8, *Ez* 4/9, 45/13, *Os* 3/2; Cefarz záfię kazał mu dáć fiáná mowiąc/ ięczmieniem konie karmią iáko y fiánem. *BielKron* 157; Zemicá Albeńska [...] ieft ciężka á twárda/ nie dawa z siebie iedno owies á ięczmień *BielKron* 287, 50, 53 [2 r.], 53v [2 r.], 76v, 77 (15); *Hordearium* [...] Pieniádze które dawano słuŕebnym miásto yęczmienia. *Mącz* 158a, 68a, 158a [2 r.], 301b, 329a; Ale z godzinę przed biegánim/ day mu [*koniowi*] przygársnié ieczmienią/ námoczywŕzy go w dobréy málmázyey *SienLek* 189v, 8, 9v, 36v, 144, 163v [2 r.] (3); *RejAp* 58; *RejZwierc* 107v [3 r.]; *BielSpr* 54; *BudBib Deut* 8/8, *Ruth* 2/17, *Is* 28/25, *Ez* 4/9, 45/13; *Strum Lv*; *ZapKościer* 1534/25; *KochFr* 8; *Calep* 268b, 481a, 488a [2 r.]; *GostGosp* 164, 167; Miárká pŕzenice zá grofz/ á trzy miárki ięczmienią zá grofz/ á nie fzkodź oliwy y winá. *WujNT Apoc* 6/6 [*przekład tego samego tekstu RejAp*].

W charakterystycznych połączeniach: jęczmień czysty, goły; funt jęczmienia, korzec (5), *miara, miarka, przgarśnie, spad* (2),

Wyrażenia: »jęczmień otłuczony« (3): *FalZioł* I 72c; Weźmi poł kwartny gárnufzek/ á náfyp pełen ięczmienią otłuczonego *SienLek* 163v, 53v.

»oždżony jęczmień« (1): *Tostum ordeum*, oždżony yęczmień/ sóló. *Mącz* 459d.

»jęczmień prażony« (1): day mu [*koniowi*] ieść ięczmień prażony. *SienLek* 172v.

Zestawienie: [»jęczmień myszy« = Hordeum Murinum L.: PHOENIX, HORDEVM Murinum, Ięczmień Myŕzy. UrzędowHerb 247a.]

»jęczmień włoski« = ryż (1): *Oriza*, *Ryfz*/ yęczmień włoski. *Mącz* 269b.

a. *Kasza jęczmienna* (2) : Kálfá ryżowa ná wieczérzã/ bo fie iuż ięczmień dla pániey nie godzi. *RejZwierc* 31; gálki im [*gqsiorom*] z ięczmienią w gárdło tkáią áby rychley pothyły. *RejZwierc* 61v.

Cf JĘCZMYK